

שלושה שאכלו פרק שביעי ברכות

נא.

עין משפט גר מצוה

פא א מיי פ"ח מהל' ברכות ה' ז סג עשין ו טושיע י"ד סי' רמס ספי"ג ז
פב ב מיי פ"ח מהל' ברכות ה' ז סג טושיע א"ח סי' קס ספי"ג ז
ג ג מיי פ"ח מהל' ברכות ה' ז סג טושיע י"ד סי' רמס ספי"ג ז
ד ד מיי פ"ח מהל' ברכות ה' ז סג טושיע א"ח סי' קס ספי"ג ז
ה ה מיי פ"ח מהל' ברכות ה' ז סג טושיע י"ד סי' רמס ספי"ג ז
ו ו מיי פ"ח מהל' ברכות ה' ז סג טושיע א"ח סי' קס ספי"ג ז
ז ז מיי פ"ח מהל' ברכות ה' ז סג טושיע י"ד סי' רמס ספי"ג ז
ח ח מיי פ"ח מהל' ברכות ה' ז סג טושיע א"ח סי' קס ספי"ג ז
ט ט מיי פ"ח מהל' ברכות ה' ז סג טושיע י"ד סי' רמס ספי"ג ז
י י מיי פ"ח מהל' ברכות ה' ז סג טושיע א"ח סי' קס ספי"ג ז

תורה אור השלם

1. יקרא פי התהלקך כל היום התארתך;
2. ויגמר יי אל השטן יגער יי קי השטן ויגער יי קי הבחר בירושלם קדווא זה אדר קדל מאש;
3. ויגמלי אמר נפתילי שבע רצון ומלא ברכת יי ים ודרום וקדש;
4. שאו ידכם קדש וקדו את יי; תהלים קל"ב

רבינו הנאל

ואקשינו ובימדי דלא מאס נמי למה לי פולטן נסליקין לצד אחד ולברין. תרגמה ר' יצחק קסקסאה, פירוש כך שמו. [משום שנאמר יפה פי התהלקך]. בירושלמי נכידז מברכין רב הולמי אבר הוי שנתן לתוך פיו ושבת ולא בריך אמ חזי משקין פולטן ואם הוי אולקין פולטן לצדין, ר' יצחק בר מרי אמר קמי ר' אבי בר בון בשם ר' יוחנן ואפי' אולקין פולטן דכתיב ימלא פי התהלקך, וכשתן ברכת פיו אין כאן מלא תהלי. ואי קשיא לך היכי גני ביהוה מילקין, איכא לתרוצי היכא דלא איפשר איפשר, הוה דלא מיטאסי ואיפשר למפליטתיהוה ודר מכלינתו פולטן להו ומברך, דכתיב ימלא פי התהלקך, היכא דלא איפשר בגון דמיטאסי ואי פליט להו לא מצי אכלינתו, מסליקתו לצדי אחד ומברך, בעו מיניה דרב הסדא מי שאכל ושהה ולא בריך מהו שיהויר וברך. אמר להו מי שאכל שום ויהויר נורף מעט ויהויר ויאלץ שום אחר, אתמחא, וכי היכי דלא חזי לאניש למיעבד הכי, הכי נמי דמיחייב ללצדיי בשעתיה, ואי נמי לברוכי על מה דאכל ושבת ולא בריך, בשעת דמברך לא תחייב לברכי אתמחא, ואיכא לאירוויי טעמא דתני הקורא מבין ואילך וכו' [לא הפסיד כאדם הקורא בתורה]. אמר רבינא הלכך אפי' גמור סעודתו מברך, ואמר רבינא מאן אמינא לה וכו' [ותגיא טבל ועלה אומר בעלייתו אשר קדשנו בפעולותיו וזכרון על הטבילה]. ואסיקנא דליה הילכתא הכי, דהתם גבי טבילה אפי' נזכר בדרתו לא חזי לטבול, אבל הכא וכו' [מעיקרא גברא חזי והואיל ואידיה אידיה]. הא דטבל ועלה אומר בעלייתו בריך אקב"ל על הטבילה. היינו דוקא בטבילה גר דאמתי גברא לא חזי, אבל בשאר טבילות מברך עליהן עובר

מעיקרא גברא לא חזי. תימה והלא טמא אינו אסור לזכך ובקוטרם פירש דבעלי קריין אסורים בדברי תורה וי"ל דמיידי צטבילת גרים ומפני אותה טבילה הנרכי לכל שאר טבילות לזכך לאחר טבילה וכן צטבילת אדם צא מצית הכסא ואין אדם ראוי לזכך עד לאחר הנטילה והגו העם לזכך כל שאר ברכות ידים לאחר נטילה:

אין לנו אלא ארבעה דברים. ומהו לא משמע (כן) דפליגי ר' יוחנן והיהא דנותנו לימינא כדאמר' לקמן א"ר יוחנן ראשונים שאלו מהו שמייע שמאל לימין משמע שכן היו נוהגים. ומיהו מדהאמוראים היו עושים עיטור ועיטוף משמע שהיו מחמירים על עצמם והיו מהירים צכולן ולפיכך יש להחמיר צכוס של צרכה:

שמיפה זה ששם של צרכה: דסוף פירקין א"ר אחא ששעה דצריס נאמרנו צכוס של צרכה מלא עיטור ומודח ושלשמן מקרא נפתיי שצע רצון ומלא צרכה ה' שצע עיטור רצון מודח ומלא כמשמעו: **שמיפה מבחון** והדרחה מבפנים. ופי' ר"י דוקא שאלן הכוס יפה שיש צו שיויר כוסות אצל אס הוא יפה צללו הכי שפיר דמי דלא צעין אלא שיהא כוס של צרכה יפה: **זןבה** לשני עולמות. פי' הרב רבי יוסף ממרשיליא מדהוה ליה למתכז ים ודרוס רש וכתב ירשה הרי י"ד ה"א ימיה וצ"ד ה"א נכרלו שני עולמות כדלמרינן דהא סתכלת (מנחות ד' ט): כי ציה ה' צור עולמים (אל תקרי צורב אלא צר וכו'): **שמואל** מהו שמייע לימין. צכוסות גדולות מיידי או צראש חדש טבת שחל להיות בשנתו שיהוה צכוסות גדולות מיידי או צראש חדש טבת שחל להיות זכרין להאריך בצרכת המזון: אין

אחריו לוקה לא קשיא הא בדחמרא הא בשכרא א"ר אשי השתא דאמרת לא רק אחריו לוקה מימיו נורקין אפילו בפני המלך: א"ר ישמעאל בן אלישע שלשה דברים סח לי סוריאלי שר הפנים. אל תטול חלוקך בשחרית מיד השמש ותלכש יואל תטול ידך ממי שלא נטל ידיו ואל תחזיר כוס אספרגוס אלא למי שנתנו לך מפני שתכספית ואמרי לה אסתלגנית של מלאכי חבלה מצפין לו לאדם ואומרים אימתי יבא אדם לידי אחד מדברים הללו וילכד אמר ריב"ל שלשה דברים סח לי מלאך המות אל תטול חלוקך שחרית מיד השמש ותלכש ואל תטול ידך ממי שלא נטל ידיו ואל תעמוד לפני הנשים בשעה שהזורות מן המת מפני שאני מרקד ובה לפניהן וחרבי בידי ויש לי רשות לחבל ואי פגע מאי תקנתיה לינישוף מדוכתיה ארבע אמות אי איכא נהרא ליעבריה ואי איכא דרכא אחרניא ליזיל בה ואי איכא גודא ליקו אחרוא ואי לא ליהדר אפיה ולימא וליאמר ה' אל השמן יגער ה' בך וגו' עד דחלפי מיניה: א"ר זירא א"ר אבהו ואמרי לה במתניתא תנא עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה טעון הדרחה ושמיפה חי ומלא עיטור ועיטוף נוטלו בשתי ידיו ונותנו בימין ומגביהו מן הקרקע טפה ונותן עיניו בו ויש אומרים אף משגרו במתנה לאנשי ביתו אמר ר' יוחנן אנו אין לנו אלא ארבעה בלבד: הדרחה ושמיפה חי ומלא תנא הדרחה מבפנים ושמיפה מבחוץ א"ר יוחנן כל המברך על כוס מלא נותניו לו נחלה בלי מצרים שנאמר (מלא ברכת ה' ים ודרום וקדש ר' יוסי בר חנינא אומר זוכה ונוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא עיטור רב יהודה מעטרהו בתלמידים רב חסדא מעטר ליה בנמלי [ו] אמר ר' חנן [ו] וכו' אמר רב ששת [ו] ובברכת

הארץ עיטוף רב פפא מעטף וייתב רב אסי פרים סודרא על רישיה נוטלו בשתי ידיו א"ר חנינא בר פפא מאי קראה שאו ודיכם קדש וברכו את ה' ונותנו לימין א"ר חייא בר אבא אמר ר' יוחנן ראשונים שאלו שמאל מהו שמייע לימין אמר רב אשי הואיל וראשונים איבעיא להו ולא איפשט להו אין

צמידו דלא ממאים נמי. למה לי פולטן לסקיניהו לזכ אהד: יחזור ויחל שום אחר. כדי שיכריח יומר. כלומר יוסיף על קרחו [א] וישעה ברכה לזכולה: מי שאכל ושהה ולא בריך. לפניהם קאי אצרכת המוציא וצרכת היין: מהו שיהויר וכו'. [ב] לאחר אכילה ושהיה: הלכך.

במידו דלא ממאים נמי לסלקיניהו לצד אחד וליברך תרגמא רב יצחק קסקסאה קמיה דרבי יוסי בר אבין משמיה דרבי יוחנן משום שנאמר ימלא פי התהלקך בעו מיניה מרב חסדא מי שאכל ושתה ולא בריך מהו שיחזור ויברך אמר להו מי שאכל שום וריחו נודף יחזור ויאכל שום אחר כדי שיהא ריחו נודף אמר רבינא הלכך אפילו גמור סעודתו יחזור ויברך דתניא [ב] טבל ועלה אומר בעלייתו ברוך אשר קדשנו במצותיו וזכרון על הטבילה ולא היא התם מעיקרא גברא לא חזי הכא מעיקרא גברא חזי והואיל ואידיה אידיה: תנו רבנן אספרגוס יפה ללב וטוב לעינים וכ"ש לבני מעים והרגיל בו יפה לכל גופו והמשתכר הימנו קשה לכל גופו מדקתני יפה ללב מכלל דבחמרא עסקינן וקתני וכל שכן לבני מעים והתניא ללע"ט יפה לרמ"ת קשה כי תניא היהא במיושן בדרתנן יקונם יין שאני טועם שהיין קשה לבני מעים אמרו לו והלא מיושן יפה הוא לבני מעים ושחק [ב] אסור בחדש ומותר במיושן שמע מינה: תנו רבנן ששה דברים נאמרו באספרגוס אין שותין אותו אלא כשהוא יב ומלא מקבלו בימין ושותהו בשמאל ואין משיחין אחריו ואין מפסקיין בו ואין מחזירין אותו אלא למי שנתנו לו ורק אחריו ואין סומכין אותו אלא במינו והתניא אין סומכין אותו אלא בפת לא קשיא הא בדחמרא הא בדשכרא תני דהא ללע"ט יפה לרמ"ת קשה ותניא איך לרמ"ת יפה ללע"ט קשה לא קשיא הא בדחמרא הא בדשכרא תני דהא רק אחריו לוקה ותניא איך לא רק אחריו לוקה לא קשיא הא בדחמרא הא בדשכרא א"ר אשי השתא דאמרת לא רק אחריו לוקה מימיו נורקין אפילו בפני המלך: א"ר ישמעאל בן אלישע שלשה דברים סח לי סוריאלי שר הפנים. אל תטול חלוקך בשחרית מיד השמש ותלכש יואל תטול ידך ממי שלא נטל ידיו ואל תחזיר כוס אספרגוס אלא למי שנתנו לך מפני שתכספית ואמרי לה אסתלגנית של מלאכי חבלה מצפין לו לאדם ואומרים אימתי יבא אדם לידי אחד מדברים הללו וילכד אמר ריב"ל שלשה דברים סח לי מלאך המות אל תטול חלוקך שחרית מיד השמש ותלכש ואל תטול ידך ממי שלא נטל ידיו ואל תעמוד לפני הנשים בשעה שהזורות מן המת מפני שאני מרקד ובה לפניהן וחרבי בידי ויש לי רשות לחבל ואי פגע מאי תקנתיה לינישוף מדוכתיה ארבע אמות אי איכא נהרא ליעבריה ואי איכא דרכא אחרניא ליזיל בה ואי איכא גודא ליקו אחרוא ואי לא ליהדר אפיה ולימא וליאמר ה' אל השמן יגער ה' בך וגו' עד דחלפי מיניה: א"ר זירא א"ר אבהו ואמרי לה במתניתא תנא עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה טעון הדרחה ושמיפה חי ומלא עיטור ועיטוף נוטלו בשתי ידיו ונותנו בימין ומגביהו מן הקרקע טפה ונותן עיניו בו ויש אומרים אף משגרו במתנה לאנשי ביתו אמר ר' יוחנן אנו אין לנו אלא ארבעה בלבד: הדרחה ושמיפה חי ומלא תנא הדרחה מבפנים ושמיפה מבחוץ א"ר יוחנן כל המברך על כוס מלא נותניו לו נחלה בלי מצרים שנאמר (מלא ברכת ה' ים ודרום וקדש ר' יוסי בר חנינא אומר זוכה ונוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא עיטור רב יהודה מעטרהו בתלמידים רב חסדא מעטר ליה בנמלי [ו] אמר ר' חנן [ו] וכו' אמר רב ששת [ו] ובברכת

הגרות הב"ח (א) רש"י ד"ה מי שאכל ושהה ולא בריך אברכה דלפניהם קאי:

גליון הש"ס נבא אל הטול חלוקך. מג"א סי' ד קפ"א:

הגרות הגר"א [א] רש"י ד"ה יחזור בו (וישעה ברכה לזכולה) וישעה [ב] שם ד"ה מבו שחזור בו צלמנע אכילה ושהיה. פ"ל (ערכה): [ג] גמ' ושמך מותר מניין. פ"ל: [ד] שם מעטף על נטילת פי אמר רב ששת עד צרכת הארץ. פ"ל (וכי רבינו גלתי סי' קפ"א):

מוסף תוספות א. בתום יריש כתב, ממחזירין על צעמן שבביל כבוד הברכה (ולא כתב והוי נוהרים בכולם). ב. וכו' בתום יריש (ולא כהגות הגר"ח) ובמגיה שם כתב ד"ה בדרש

לעזי רש"י פריש"ק. טרי, שרק כעשוי נגמול.

מוסף רש"י אספרגוס. משקה העשו לשתות שתיים (קדושין טו) לישוף. יקפון יוני גלוי: ד"ה נשף. בכוס של ברכה. שמייהו המעטף ליפותו שבת עושה דברים נאמרו בכוס של ברכה כו'. בפרקין בגמ' דבני מערבא אמר אבי ר' אחא ג' דברים נאמרו בכוס של ברכה עטור ומודח ומלא ושלשן בספוק אחד (זבחים ג) נפתילי שבע רצון ומלא שבע עטור וצדן מודח ומלא כמשמעו אמר ר' חייא אם עשיתם את מה כתוב חמץ ים ודרום ירשה אתה וזכה לירש העולם הזה והעולם הבא

ללע"ט יפה לרמ"ת רב. סימן הוא. ובהלכות גדולות מפרש ללב לעזי לטולו יפה לראש למעים להתחננות רע: עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה כו'. בפרקין בגמ' דבני מערבא אמר אבי ר' אחא ג' דברים נאמרו בכוס של ברכה עטור ומודח ומלא ושלשן בספוק אחד (זבחים ג) נפתילי שבע רצון ומלא שבע עטור וצדן מודח ומלא כמשמעו אמר ר' חייא אם עשיתם את מה כתוב חמץ ים ודרום ירשה אתה וזכה לירש העולם הזה והעולם הבא

ללע"ט יפה לרמ"ת רב. סימן הוא. ובהלכות גדולות מפרש ללב לעזי לטולו יפה לראש למעים להתחננות רע: עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה כו'. בפרקין בגמ' דבני מערבא אמר אבי ר' אחא ג' דברים נאמרו בכוס של ברכה עטור ומודח ומלא ושלשן בספוק אחד (זבחים ג) נפתילי שבע רצון ומלא שבע עטור וצדן מודח ומלא כמשמעו אמר ר' חייא אם עשיתם את מה כתוב חמץ ים ודרום ירשה אתה וזכה לירש העולם הזה והעולם הבא

ללע"ט יפה לרמ"ת רב. סימן הוא. ובהלכות גדולות מפרש ללב לעזי לטולו יפה לראש למעים להתחננות רע: עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה כו'. בפרקין בגמ' דבני מערבא אמר אבי ר' אחא ג' דברים נאמרו בכוס של ברכה עטור ומודח ומלא ושלשן בספוק אחד (זבחים ג) נפתילי שבע רצון ומלא שבע עטור וצדן מודח ומלא כמשמעו אמר ר' חייא אם עשיתם את מה כתוב חמץ ים ודרום ירשה אתה וזכה לירש העולם הזה והעולם הבא

ללע"ט יפה לרמ"ת רב. סימן הוא. ובהלכות גדולות מפרש ללב לעזי לטולו יפה לראש למעים להתחננות רע: עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה כו'. בפרקין בגמ' דבני מערבא אמר אבי ר' אחא ג' דברים נאמרו בכוס של ברכה עטור ומודח ומלא ושלשן בספוק אחד (זבחים ג) נפתילי שבע רצון ומלא שבע עטור וצדן מודח ומלא כמשמעו אמר ר' חייא אם עשיתם את מה כתוב חמץ ים ודרום ירשה אתה וזכה לירש העולם הזה והעולם הבא

ללע"ט יפה לרמ"ת רב. סימן הוא. ובהלכות גדולות מפרש ללב לעזי לטולו יפה לראש למעים להתחננות רע: עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה כו'. בפרקין בגמ' דבני מערבא אמר אבי ר' אחא ג' דברים נאמרו בכוס של ברכה עטור ומודח ומלא ושלשן בספוק אחד (זבחים ג) נפתילי שבע רצון ומלא שבע עטור וצדן מודח ומלא כמשמעו אמר ר' חייא אם עשיתם את מה כתוב חמץ ים ודרום ירשה אתה וזכה לירש העולם הזה והעולם הבא

ללע"ט יפה לרמ"ת רב. סימן הוא. ובהלכות גדולות מפרש ללב לעזי לטולו יפה לראש למעים להתחננות רע: עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה כו'. בפרקין בגמ' דבני מערבא אמר אבי ר' אחא ג' דברים נאמרו בכוס של ברכה עטור ומודח ומלא ושלשן בספוק אחד (זבחים ג) נפתילי שבע רצון ומלא שבע עטור וצדן מודח ומלא כמשמעו אמר ר' חייא אם עשיתם את מה כתוב חמץ ים ודרום ירשה אתה וזכה לירש העולם הזה והעולם הבא

ללע"ט יפה לרמ"ת רב. סימן הוא. ובהלכות גדולות מפרש ללב לעזי לטולו יפה לראש למעים להתחננות רע: עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה כו'. בפרקין בגמ' דבני מערבא אמר אבי ר' אחא ג' דברים נאמרו בכוס של ברכה עטור ומודח ומלא ושלשן בספוק אחד (זבחים ג) נפתילי שבע רצון ומלא שבע עטור וצדן מודח ומלא כמשמעו אמר ר' חייא אם עשיתם את מה כתוב חמץ ים ודרום ירשה אתה וזכה לירש העולם הזה והעולם הבא